

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет аудіовізуального мистецтва

Кафедра кінотелережисури та сценарної майстерності

КІНОТЕЛЕРЕЖИСУРА

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

які навчаються за спеціальністю

021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,

галузь знань 02 «Культура та мистецтво»

3 РІК НАВЧАННЯ

Харків
2026

УДК 791.633+075.2](073)
К41

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 12 від 26.02.2026 р.)

Рецензенти:

Мархайчук Н.В., деканка факультету аудіовізуального мистецтва, кандидатка мистецтвознавства, доцентка Харківської державної академії культури
Демиденко М., кандидат культурології, доктор філософії, старший викладач Харківської державної академії культури

Укладач:

Коновалова Софія Олександрівна, викладач

К41 Кінотелережисура : програма та навч.-метод. матеріали для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, 3 курсу, які навчаються за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», галузь знань 02 «Культура та мистецтво» / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т аудіовізуального мистецтва, Каф. кінотелережисури та сценарної майстерності ; [уклад. С. О. Коновалова]. Харків : ХДАК, 2026. 25 с.

Курс спрямований на формування індивідуального стилю режисера; опанування ідейного та креативного підходу у реалізації режисерського творчого задуму. Фахова підготовка режисерів є важливим етапом становлення режисерської свідомості. Особливо важливим для майбутніх фахівців є поєднання теоретичних знань з практичним їх застосуванням, що сприяють більш глибокому осмисленню та розумінню специфіки аудіовізуальної творчості, розвитку творчого потенціалу особистості, самостійного критичного мислення, ціннісних орієнтирів, адекватних соціокультурним реаліям. Природа сучасного телебачення та технологічний розвиток медіасфери дозволяє реалізувати будь-які задуми, а тому режисери повинні досконало володіти ними для створення конкурентоспроможного аудіовізуального контенту.

Видання містить програму курсу, методичні рекомендації практичних, індивідуальних, самостійних завдань, перелік питань для самоперевірки, список рекомендованої літератури.

Для викладачів, здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем.

УДК 791.633+075.2](073)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ. СЕМЕСТР 1.	10
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ	13
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	16
СЕМЕСТР 2.	19
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ. СЕМЕСТР 2.	20
ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ. СЕМЕСТР 2.	23
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	26
КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІН	28
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31

ВСТУП

Загальний обсяг дисципліни 10 кредитів ЄКТС.

1й семестр - 5 кредитів (150 годин, з яких: 10 лекцій, 30 практичних, 10 індивідуальних; 100 годин самостійної роботи).

2й семестр - 5 кредитів (150 годин, з яких: 10 лекцій, 30 практичних, 10 індивідуальних; 100 годин самостійної роботи).

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни. Вивчення курсу відбувається з паралельним вивченням таких дисциплін, як Робота режисера з актором, Звукорежисура АВТ, Історія телебачення.

Мета курсу: надання глибоких знань та розвиток творчих умінь у створенні конкурентоспроможного аудіовізуального продукту в галузі культури та мистецтва України.

Статус дисципліни: Обов'язкова

Очікувані результати навчання: Засвоїти етапи та особливості роботи режисера над екранізацією літературних творів, нарисів, документальних короткометражних фільмів та відео-есе; знати особливості роботи над літературною адаптацією сценарію; розуміти жанрові особливості в роботі над нарисом; знати жанрово-стильові особливості есеїстичного висловлювання у форматі відео; опанувати методологію роботи над телевізійним нарисом, екранізацією літературного твору, відео есе, документальним фільмом; формулювати режисерський задум відповідно до вимог завдання; розвивати вміння роботи з героєм і реальною історією, актором та художнім образом персонажа; вільно застосовувати у процесі роботи фахову термінологію; застосовувати принципи монтажного мислення; вміти обґрунтувати тему роботи, аргументувати обрані засоби екранної виразності; ефективно взаємодіяти зі знімальною групою, мати чітке розуміння про функції кожного учасника; дотримуватись дедлайнів.

Форми навчальної роботи: лекції, практичні, самостійна робота студентів, консультації. Лекційні заняття мають інтерактивний, пізнавально-прикладний характер. Практичні проводяться у формі ситуаційних завдань, коучингу, тощо.

Методи навчання. Основними методами навчання мають виступати як традиційні методи викладання, так і методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. Зокрема, це такі, як проблемний метод (метод проблемного викладання); частково-пошуковий метод; (евристичний); інтерактивний метод; пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); репродуктивний, дослідницький. Також під час викладання предмету викладач має, по можливості, використовувати індивідуальний (особистісний) підхід до студентів, який є основою особистісно орієнтованого навчання

Форми контролю: поточний, проміжний, підсумковий.

Поточний контроль. Здійснюється на практичних і лекційних заняттях, та передбачає оцінювання активності здобувача вищої освіти, рівня засвоєння теоретичного матеріалу, участі в обговореннях, виконання практичних і творчих завдань, дотримання графіка їх виконання.

Проміжний контроль. Проводиться відповідно до робочої програми дисципліни у формі перегляду та обговорення творчих робіт, виконаних у межах модуля, або усного/письмового опитування. Спрямований на перевірку рівня сформованості теоретичних знань і практичних навичок.

Підсумковий контроль. Здійснюється відповідно до навчального плану ХДАК у формі іспиту. Підсумковий контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки та результатів творчої діяльності здобувача вищої освіти, зокрема перегляд і захист екранних робіт, складання теоретичного іспиту.

Студент допускається до іспиту за умови виконання всіх навчальних завдань і наявності позитивних результатів з усіх форм поточного та проміжного контролю. Кількість балів які студент може отримати за теоретичний іспит - 20 балів, кількість балів, які студент може отримати за захист і перегляд екранних робіт - 40 балів, решту - 40 балів студент отримує проявляючи активність на заняттях та вчасно виконуючи практичні завдання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма дисципліни складається з двох семестрів і охоплює чотири тематичні розділи, спрямовані на формування навичок створення документальних та художніх екранних форм: теленарису, документального фільму, відео есе та екранізації літературного твору.

Теленарис: спостереження, портрет, публіцистика

Перший розділ присвячений засвоєнню основних жанрових особливостей нарису, як одного з важливих телевізійних жанрів. Студенти отримують уявлення про природу цього жанру, види та типи теленарису, а саме - портретний нарис, проблемний нарис, подорожній нарис, тощо. Значну увагу приділено темі розробки режисерського задуму: пошук і робота з героєм; аналіз його середовища; документальна фіксація подій з життя героя; художні засоби екранної виразності в нарисі. Завершує блок створення власного теленарису, що дозволить на практиці реалізувати здобуті теоретичні знання.

Документальний фільм: режисерський погляд на реальність

Другий розділ першого семестру присвячений створенню документального кіно. Студенти знайомляться з видами та типами документалістики, з поняттям “режисерська інтервенція”. Центральну увагу займає побудова драматургічного твору, який включає в себе конфлікт, зміни героя, проявлення персонажа через подієвість. Особливу увагу приділяється саме підготовчому етапу - пошук героя, дослідження теми і проблемного поля, проведення попереднього інтерв'ю, пошук локацій. Студенти вивчають специфіку зйомок реальних подій, роботу з фактурою, створення емоційної напруги та атмосфери. Розділ формує цілісне розуміння режисури документальної реальності як поєднання спостереження, інтерпретації та художнього мислення.

Відео есе: авторське висловлювання в сучасному медіа

Другий семестр навчання присвячено роботі з такою авторською формою як відео есе. Розділ знайомить студентів з гібридністю жанру, що поєднав в собі риси документалістики, есеїстики та журналістики. Акцент робиться на формуванні позиції автора в роботі: вміння ставити питання до себе, обирати тему, шукати авторську форму висловлення. Розглядається структура есе, та особливості взаємодії авторського закадрового голосу із зображенням, архівними матеріалами та монтажними прийомами для передачі режисерського задуму.

Екранізація літературного твору: інтерпретація та адаптація

Останній розділ програми присвячений дослідженню екранізації літературного твору. Студенти вчать аналізувати літературну першооснову на предмет можливості для адаптації на екрані; аналізувати твір з режисерської позиції: тема,

ідея, конфлікт, образ і внутрішній світ персонажів. Вивчаються принципи сценарної роботи для трансформації тексту в сценарій, переосмислення діалогів, перенесення на екран описових блоків та авторських коментарів. Значну увагу приділено мізансценуванню, роботі над розкдаровкою, стилістичному рішенню екранізації. Завершує блок зйомка власної екранізації художнього твору, де студенти на практиці проходять повний цикл - від аналізу до чистового монтажу режисерського задуму.

СЕМЕСТР 1

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ НАРИС ТА ОСНОВИ ДОКУМЕНТАЛІСТИКИ

Телевізійний нарис.

Тема 1. Теоретичні засади нарису як жанру теледокументалістики.

Ознайомлення з нарисом як формою телевізійною і документальною, та його місцем у системі сучасних аудіовізуальних жанрів. З'ясовуються витoki нарису, його жанрова специфіка та ключові ознаки. Досліджується гібридність між журналістикою, публіцистикою та документальною фіксацією.

Тема 2. Типи нарисів: портретний, спостережливий, аналітичний тощо.

Розкриття класифікації нарисів, виходячи зі способу подачі матеріалу та режисерського погляду. Портретний нарис розглядається, як форма художньо-публіцистичного вивчення особистості. Спостережливий нарис аналізується як жанр з мінімальною авторською інтервенцією, побудований на документальній фіксації подій. Аналітичний нарис подається як форма інтелектуального осмислення теми. Розглядаються специфічні режисерські прийоми кожного типу: ритм, логіка побудови, робота з коментарем, роль образного візуального рішення, художній образ.

Тема 3. Вибір теми, героя, об'єкта спостереження. Пошук проблемної теми або героя, який знаходиться в ситуації розвитку подій. Значну увагу приділено вибору героя: його драматичному потенціалу, поведінковому спектру, та здатності до емоційного осмислення обставин. Також увагу приділено вибору ситуації або події, як проблеми чи життєвої перепони героя; аналіз середовища існування героя та розкриття героя через простір.

Тема 4. Побудова режисерської концепції та структури твору. Розглядаються етапи роботи над режисерським задумом: виявлення теми, ідеї, режисерських завдань, авторської позиції. Аналізується структура нарису - лінійна або асоціативна побудова, що включають в себе зображальні елементи, ситуації, спостереження та коментар. Окремо розглядається роль ритму, темпу, монтажної логіки та художніх деталей.

Тема 5. Практична реалізація: створення індивідуального або групового нарису. Практичний етап виконання нарису, що включає підготовку, зйомку та початковий етап монтажу. Студенти розробляють власну ідею нарису, готують режисерський ідейний аналіз, календарно-постановочний план, розкадровку. Практика спрямована на формування вміння реалізовувати теоретичні знання у практичній діяльності, аналізувати матеріал і знаходити драматичні осі всередині реального життя.

Основи документалістики.

Тема 6. Основи документалістики: типологія, принципи спостереження та інтервенції. Ознайомлення з базовими підходами до документального кіно. Розглядається типологічна різноманітність документалістики: спостережувальна, авторська, поетична, журналістська, реконструктивна, експериментальна. Аналізуються принципи невтручання та інтервенції, ступені присутності автора в кадрі та за кадром, специфіка роботи зі свідченнями, інтерв'ю, архівними матеріалами.

Тема 7. Побудова драматургії документального фільму: конфлікт, зміна, герой.

Розглядається модель побудови конфлікту, аналізуються можливі сюжетні варіації конфлікту. Також увагу приділено трансформації героя від початку твору до його логічного фіналу. Поворотні точки в сюжеті.

Тема 8. Підготовчий період: дослідження теми, інтерв'ювання, локації.

Розглядаються етапи роботи над темою, формується режисерський задум і попередня концепція документальної стрічки. Методика інтерв'ювання: типи питань; як будувати діалог з героєм; створення дружньої атмосфери для розкриття персонажа; дотримання етичних норм у роботі з фактажем. Роль локацій у документальному кіно, їхній драматургічний і зображальний потенціал, взаємодія простору з героєм і подією.

Тема 9. Зйомка, режисура реальних подій, робота з фактурою. Практичні аспекти режисури документальної зйомки та роботи з реальністю в процесі фіксації подій. Принципи спостереження під час зйомки, вибір режисерської позиції, ступінь втручання в перебіг подій і взаємодія з героями в реальному часі. Особлива увага приділяється фактурі як художньо-виражальному елементу документального кіно: деталям, жестам, поведінці, середовищу, звуковим і візуальним акцентам, що створюють атмосферу та змістовну глибину екранного образу.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Виконання практичних екранних робіт пов'язане з накопиченням досвіду творення, що архіважливе для формування майбутнього фахівця в галузі екранного мистецтва та виробництва. Методика опанування прийомами творення зазвичай визначає, що кожен прийом виконує певне завдання, що потребує вмотивованості його застосування. Розуміти доцільність використання прийому допомагає фіксація аргументів на його користь і аналіз якості (технічної та художньої) коли робота закінчена.

Практична робота дозволяє:

- поєднати теоретичні знання на практиці;
- глибинно зрозуміти етапи роботи над аудіовізуальним продуктом;
- розвинути творче та аналітичне мислення;
- оволодіти методами режисерського аналізу, композиції, побудови сцени;
- формувати навички взаємодії в команді;
- поступово долучитися до творчо-дослідницької діяльності.

Практичні завдання орієнтовані на самостійність студента та передбачають створення кадру-спостереження, кадру-поняття, кадру в манері художника, сценарію монтажної фрази, монтажної фрази, сценарію замальовки, замальовку. Вони спрямовані на формування режисерської логіки та вміння вибирати ефективні засоби виразності.

Оцінювання здійснюється за критеріями:

- засвоєння теоретичного матеріалу, і його реалізація на практиці;
- доцільність та відповідність технічно-змістовним критеріям;
- самостійність і дотримання дедлайнів;
- глибина та оригінальність режисерського задуму;
- технічна охайність.

Таким чином, практичні завдання є основою професійного становлення студента, допомагаючи перейти від теорії до створення власних аудіовізуальних творів.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1 СЕМЕСТР

Практичне завдання №1. Вправа на спостереження (міні-етюд).

Мета: помічати події з реального життя та передавати їх атмосферу, стан та настрої через відео.

Завдання: зняти відео про звичайне місце (парк, кав'ярня, вулиця) до 2 хвилин, змонтувати у вигляді міні-етюду. Використати лише засоби екранної виразності та синхронний звук, не використовувати закадровий голос.

Практичне завдання №2. Режисерська концепція (підготовча робота).

Мета: навчитися формувати режисерський задум нарису.

Завдання: сформувати режисерську концепцію майбутнього нарису, зробити короткий ідейно-тематичний аналіз.

Практичне завдання №3. Аналіз готового нарису.

Мета: навчитися відрізняти жанрові ознаки нарису серед іншого контенту.

Завдання: обрати вже готовий нарис, переглянути його та виконати наступні умови:

- визначити тип нарису;
- визначити загальну ідею твору;
- драматургічна конструкція;
- режисерський інструментарій.

Практичне завдання №4. Порівняльний аналіз жанрів.

Мета: зрозуміти відмінності нарису від інших форм документального кіно.

Завдання: скласти таблицю або есе, у якому порівняти:

- схоже і відмінне нарису і репортажу;
- схоже і відмінне нарису і есе;
- схоже і відмінне нарису і документального фільму.

Звернути увагу на: мету, побудову, роль автора, ступінь художності.

Практичне завдання №5. Письмова вправа «Принципи режисерського спостереження».

Мета: навчитися будувати драматургію в повсякденному житті.

Завдання: спостерігати протягом 15 хвилин за розвитком життєвої ситуації, а потім розказати її з точки зору драматургічного твору. Враховуючи героя, конфлікт, деталі та атмосферу.

Практичне завдання №6. Перегляд і порівняльний аналіз стилів.

Мета: навчитися відрізняти режисерські методи в роботі над однією жанро-формою.

Завдання: переглянути фільм Міхаеля Главогтера (наприклад, «*Workingman's Death*») та Віталія Манського (наприклад, «*У променях сонця*»).

У письмовій формі відповісти:

- Які методи спостереження та інтервенції використовує кожен режисер?
- Як проявляється авторська позиція?
- Як вони працюють із фактурою повсякденності?

- Чим відрізняється тональність і вплив на глядача?

Практичне завдання №7. Аналіз драматургії героя.

Мета: виявлення драматургії твору з діалогу-інтерв'ю.

Завдання: на основі інтерв'ю (власного чи знайденого в Інтернеті) скласти драматургічну розповідь про героя, головний конфлікт, які трансформації пройшов герой, чим завершилась подія.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1 СЕМЕСТР

Індивідуальне завдання №1. Розробка режисерської експлікації

Мета: навчитися формулювати авторську позицію.

Завдання: знайти людину чи ситуацію для власного нарису та зробити попередній аналіз: ідеї та задуму; визначити тип нарису; виявити конфлікт; загальну стилістику твору; музичну партитуру.

Індивідуальне завдання №2. Дослідження та добір матеріалів

Мета: навчитися працювати з графічними матеріалами та будувати з них повноцінну розповідь.

Завдання:

- Зберіть не менше 5 джерел (статті, фрагменти фільмів, фото, цитати, статистика).
- Для кожного матеріалу запишіть - тип джерела; як воно працює на ідею; де в нарисі його можна застосувати?

Індивідуальне завдання №3. Написання авторського тексту

Мета: Навчитися будувати структуру нарису.

Завдання: створити чернетку-план майбутнього нарису (де є вступ-розвиток дії-розв'язка).

Індивідуальне завдання №4. Робота з героєм або подією

Мета: навчитися аргументувати власну режисерську думку.

Завдання: оберіть героя або подію для власного нарису та наведіть 5-6 аргументів актуальності теми та доцільності режисерського вибору. Складіть головні 4-5 питань до героя.

Індивідуальне завдання №5. Візуальна концепція

Мета: навчитися працювати з трітментом. Поєднувати текст та відео.

Завдання: до кожного фрагменту тексту визначте візуальне наповнення (архів,

вирізка з кіно, фото, графічний матеріал, документальна зйомка. Намалюйте спрощену розкадровку.

Індивідуальне завдання №6. Знімальний період. Аналіз матеріалу

Мета: відпрацювати навички структурування первинного матеріалу та роботі з календарно-постановчим планом.

Завдання: Складіть кпп. Після зйомок першого інтерв'ю проведіть глибинний аналіз - чи вдалося досягти режисерської мети, якщо ні - запланувати додаткові питання до героя.

Індивідуальне завдання №7. Музичний супровід нарису. Загальні критерії роботи

Мета: навчитися гармонійно поєднувати музичну партитуру з зображальними структурами.

Завдання: перегляньте загальну концепцію нарису, доберіть 2-3 музичні композиції, які би підсилили відеоряд. Визначте місце розташування кожної з них. Аргументуйте вибір.

Індивідуальне завдання №8. Монтажний період. Робота з інтерв'ю

Мета: навчитися формулювати цілісну думку з загального потоку інтерв'ю.

Завдання: змонтуйте головне інтерв'ю, виберіть найважливіші моменти, які на вашу думку підсилюють розкриття героя. Зробіть чистку головної аудіодоріжки на предмет довгих пауз та нечистих фраз.

Індивідуальне завдання №9. Монтажні концепції нарису

Мета: засвоїти різні можливості до структурування матеріалу.

Завдання: складіть монтажну стратегію нарису, та перевірте її на логічність. Спробуйте побудувати хронологічну послідовність викладення матеріалу. Після цього спробуйте декілька сцен змонтувати тематично, щоб сцена працювала на розкриття певного ідейного посилю.

Індивідуальне завдання №10. Чорновий/Чистовий монтаж

Мета: навчитися переходити від попередньої збірки до фінальної форми.

Завдання: змонтуйте чорновий варіант теленарису. Після перегляду складіть список правок. Створіть чистовий варіант із внесеними правками.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Для оволодіння матеріалом курсу окрім аудиторної роботи значна увага приділяється самостійній роботі, яка є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Підготовка до аудиторних занять, до проміжного й підсумкового контролю знань відбувається згідно робочої/навчальної програми. Під час самостійної роботи передбачається:

- ✓ ознайомлення та конспектування навчальної літератури,
- ✓ перегляд навчальних та художніх відеофільмів,
- ✓ робота з ілюстративним та відео- матеріалом,
- ✓ інші форми роботи (у тому числі й творчі).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1 СЕМЕСТР

Тема №1. Перегляд і аналіз матеріалів за темами.

Мета: сформувати вміння аналізувати аудіовізуальні твори з позиції жанру, драматургії та режисерських рішень.

Завдання: Самостійний перегляд рекомендованих аудіовізуальних матеріалів з подальшим аналізом жанрових, драматургічних та режисерських особливостей відповідно до тем курсу.

Тема №2. Ознайомлення з аналітичними матеріалами за темами.

Мета: поглибити теоретичні знання та сформувати навички роботи з професійними аналітичними й методичними джерелами.

Завдання: Опрацювати теоретичні матеріали, методичні рекомендації, статті, монографії та іншу фахову літературу.

Тема №3. Підготовка та ведення щоденника спостережень.

Мета: тренувати спостережливість, як домінанту режисерської діяльності.

Завдання: регулярно фіксувати в щоденнику спостережень події із життя, які мають драматургічну цілісність.

Тема №4. Аналітична діяльність в роботі режисера.

Мета: сформувати навичку до узагальнення.

Завдання: виконання практичних завдань, спрямованих на виявлення драматичних перипетій, конфліктів, драматичних конструкцій. Включає в себе перегляд аудіовізуального матеріалу.

Тема №5. Технологія виробництва аудіовізуального твору.

Мета: сформувати методологію роботи режисера над кожним з етапів виробництва аудіовізуального твору.

Завдання: Самостійне вивчення етапів створення аудіовізуального твору — підготовчого, знімального та монтажного періодів — із аналізом функцій режисера на кожному етапі.

Тема №6. Пошук героя або явища для нарису.

Мета: навчитися аналізувати людей довкола, виокремлювати потенційного героя для екранного твору.

Завдання: Виявлення потенційного героя або соціального явища, здатного стати основою для створення аудіовізуального нарису.

Тема №7. Розробка творчої заявки нарису.

Мета: сформувати навички обґрунтування обраного матеріалу та його подальшого режисерського осмислення.

Завдання: Сформувати коротку творчу заявку на обрану тему (тема, ідея, конфлікт, герой, образні рішення, візуальні концепції).

Тема №8. Робота з героями, пошук локацій.

Мета: розвинути вміння пошуку локації, яка б працювала на драматургічну ідею цілого твору і розкриття образу героя.

Завдання: Налагодження комунікації з героями, уточнення умов зйомки, вибір і аналіз локацій з урахуванням їхнього візуального потенціалу.

Тема №9. Знімальний період нарису.

Мета: набути практичного досвіду роботи режисера над теленарисом.

Завдання: Самостійна організації знімального процесу, з дотримання режисерського задуму та вимог дедлайну.

Тема №10. Монтаж власної роботи.

Мета: сформувати навички відбору матеріалу та побудови монтажної структури завершеного аудіовізуального твору.

Завдання: Відбір і структурування відзнятого матеріалу, формування монтажної логіки та завершення аудіовізуального нарису.

СЕМЕСТР 2.

ВІДЕО ЕСЕ ТА ЕКРАНІЗАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

Відео есе

Тема 10. Визначення жанру відео есе: ознаки, відмінності, гібридність.

Тема знайомить з поняттям відео есе, його гібридною формою аудіовізуального висловлювання, яка поєднує в собі документальні, есеїстичні та публіцистичні елементи. Жанрові ознаки відео есе, та його відмінності від публіцистичної журналістики та документалістики.

Тема 11. Формування авторського погляду, позиції, теми. Аналізується роль авторської позиції у формуванні відео есе, усвідомлення авторського погляду на певну ситуацію, виявлення точки зору подачі матеріалу. Акцент робиться на формуванні позиції автора в роботі: вміння ставити питання до себе, обирати тему, шукати авторську форму висловлення.

Тема 12. Структура есе: вступ, розвиток, висновок. Тема присвячена композиційній побудові матеріалу, важливу роль відіграє вступ - як інструмент занурення в тему та проблему.

Тема 13. Поєднання тексту, зображення, архівів, монтажу як інструментів аргументації. Розглядається структура есе, та особливості взаємодії авторського закадрового голосу із зображенням, архівними матеріалами та монтажними прийомами для передачі режисерського задуму.

Екранізація літературного твору

Тема 14. Аналіз літературного джерела з позиції режисера. Тема передбачає вивчення літературного твору як основи для майбутньої екранізації. Розглядаються можливості для авторської інтерпретації літературної першооснови.

Тема 15. Сценарна адаптація: трансформація тексту в аудіо візуальний нарратив. Тема присвячена процесу адаптації літературного матеріалу до екранної форми. Аналізуються етапи роботи над переносом тексту в сценарну форму, робота над діалогами, елементами описовості - та організація матеріалу відповідно до канонів екранної драматургії.

Тема 16. Робота з художніми образами, діалогом, внутрішнім світом персонажа.

Тема присвячена роботі над характером і образом персонажів. Передача внутрішніх переживань та зовнішніх проявів конфлікту героя. Метафоричним візуальним висловлюванням та використанням деталей, як інструменту для розкриття персонажа.

Тема 17. Побудова мізансцен, режисерська розкадровка, стилістичне рішення.

Тема розкриває принципи побудови мізансцени, роботі над розкадровкою, формуванні цілісного стилістичного рішення для майбутньої екранізації твору.

Тема 18. Екранізація короткого літературного твору. Практична тема, спрямована на реалізацію повного циклу роботи над екранізацією — від аналізу джерела та адаптації сценарію до постановочного й знімального втілення режисерського задуму.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

2 СЕМЕСТР

Практичне завдання №8. Структура есе (сценарна вправа)

Мета: розвинути навички в побудові логічної структури висловлювання.

Завдання: обрати тему для майбутнього есе та розписати її - вступ (постановка проблеми); - розвиток дії (аргументація проблеми); - висновок (власний погляд на проблему).

Практичне завдання №9. Формування авторського погляду.

Мета: розвинути вміння формулювати власний авторський погляд.

Завдання: написати невеликий текст, в якому розкриваєте питання, яке вас хвилює. Визначте в ньому - авторську позицію, головну ідею, актуальність.

Практичне завдання №10. Вправа «Текст і зображення» (без монтажу).

Мета: навчитися мислити поєднанням кадру та власного тексту.

Завдання: взяти власне есе та проаналізувати, які матеріали були б доречним доповненням до закадрового тексту. Обґрунтувати вибір.

Практичне завдання №11. Аналіз літературного джерела

Мета: навчитися виявляти матеріал з точки зору режисерської спроможності.

Завдання: обрати коротке оповідання, та виявити головного героя, конфлікт та його мотивації; які ключові сцени; головні образи та деталі; що буде вирізано для адаптації на екран.

Практичне завдання №12. Робота з художніми образами та внутрішнім світом персонажа

Мета: визначити, як література трансформується в мову екрану.

Завдання: обрати частину в оповіданні, де описується певний стан героя, та визначити:

- які деталі, метафори чи символи можна використати в кадрі;
- яка пластика й інтонація актора допоможе розкрити стан;
- яке світло, звук чи музика підсилюють настрій.

Практичне завдання №13. Побудова мізансцен і розкадровка

Мета: практично тренувати режисерське мислення.

Завдання: вибрати сцену з оповідання та намалювати розкадровку, в якій вказати крупність, ракурс і план, рух камери, опис дії, емоційне забарвлення.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

2 СЕМЕСТР

Індивідуальне завдання №11. Аналіз літературного джерела

Мета: навчитися оцінювати літературну першооснову, як режисер.

Завдання: обрати коротке оповідання для майбутньої екранізації, визначити головного героя, його мотивації внутрішні та зовнішні, конфлікт; які сцени є ключовими; важливі деталі для розкриття образу головного героя; що з оповідання буде скорочено.

Індивідуальне завдання №12. Сценарна адаптація

Мета: навчитися адаптувати літературну першооснову в аудіовізуальну драматургію.

Завдання: написати сценарний уривок (експозицію і зав'язку) з адаптацією літературної першооснови до мови екрану. В тому числі адаптувати діалоги у дію, за потреби, додати “кадри повітря” для атмосфери і настрою.

Індивідуальне завдання №13-14. Робота з художніми образами та внутрішнім світом персонажа власного твору

Мета: з'ясувати як літературна основа перетворюється в засоби екранної виразності.

Завдання: вибрати частину літературного оповідання де є опис емоційного стану героя, та скласти варіанти перенесення цього стану на екран. (Які метафори чи деталі можна використати, які пластичні рішення актора можуть посилити цей стан, як світло\ тіні\ музика розкриватимуть ідею).

Індивідуальне завдання №15-16. Побудова мізансцен і розкадровка власного твору

Мета: Практично тренуватися перекладати літературні тексти на кадри.

Завдання: скласти режисерську розкадровку майбутньої екранізації.

Індивідуальне завдання №17. Стилiстичне рішення екранізації

Мета: навчитися відтворювати авторський підхід в адаптації літературної першооснови.

Завдання: скласти режисерський ідейно-тематичний аналіз, в якому визначити в якому стилі буде екранізовано твір (поетичне кіно, документальна естетика,

реалізм, мінімалізм тощо); яка кольорова палітра буде превалювати; яке освітлення буде домінантним; який ритм монтажу буде обрано.

Індивідуальне завдання №18. Знімальний період.

Мета: об'єднати всі попередні навички.

Завдання: за підготовленим пакетом документів відзняти матеріал

Індивідуальне завдання №19. Музичний супровід екранізації. Загальні критерії роботи

Мета: навчитися обирати влучний музичний супровід, який підсилить драматургію твору.

Завдання: переглянути змонтований матеріал, визначити які сцени потребують музичного супроводу, а де має бути саунд-дизайн.

Індивідуальне завдання №20. Чорновий/Чистовий монтаж

Мета: навчитися переходити від попередньої збірки до фінальної форми.

Завдання: змонтуйте чорновий варіант теленарису. Після перегляду складіть список правок. Створіть чистовий варіант із внесеними правками.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 2 СЕМЕСТР

Тема №11. Перегляд і аналіз матеріалів за темами.

Мета: сформувати вміння аналізувати аудіовізуальні твори з позиції жанру, драматургії та режисерських рішень.

Завдання: Самостійний перегляд рекомендованих аудіовізуальних матеріалів з подальшим аналізом жанрових, драматургічних та режисерських особливостей відповідно до тем курсу.

Тема №12. Ознайомлення з аналітичними матеріалами за темами.

Мета: поглибити теоретичні знання та сформувати навички роботи з професійними аналітичними й методичними джерелами.

Завдання: Опрацювати теоретичні матеріали, методичні рекомендації, статті, монографії та іншу фахову літературу.

Тема №13. Підготовка та ведення щоденника спостережень.

Мета: тренувати спостережливість, як домінанту режисерської діяльності.

Завдання: регулярно фіксувати в щоденнику спостережень події із життя, які мають драматургічну цілісність.

Тема №14. Аналітична діяльність в роботі режисера.

Мета: сформувати навичку до узагальнення.

Завдання: виконання практичних завдань, спрямованих на виявлення драматичних перипетій, конфліктів, драматичних конструкцій. Включає в себе перегляд аудіовізуального матеріалу.

Тема №15. Пошук твору для екранізації

Мета: навчитися обирати літературну основу з потенціалом до екранізації.

Завдання: Самостійний вибір літературного твору, який має потенціал до екранізації.

Тема №16. Робота над документацією екранізації твору.

Мета: сформувати навички роботи режисера з документацією.

Завдання: Ідейно-тематичний аналіз, розкадровка, аналіз персонажів, мотивацій, КПП.

Тема №17. Пошук героїв для зйомок, пошук локацій.

Мета: розвинути навички кастинг-менеджменту та локейшн-менеджменту.

Завдання: Підбір акторів або виконавців, визначення знімальних локацій і аналіз їхньої відповідності режисерській концепції.

Тема №18. Підготовка до знімального періоду.

Мета: сформувати навички самоорганізації режисера до планування та підготовки до зйомок.

Завдання: Організація зйомок, з урахуванням дедлайнів.

Тема №19. Знімальний період екранізації твору.

Мета: набути практичного досвіду у постановочних зйомках спираючись на теоретичну базу.

Завдання: Проведення зйомок відповідно до сценарної та режисерської концепції з дотриманням художніх і технічних вимог.

Тема №20. Монтажний період екранізації твору.

Мета: формувати навички у побудові цілісного твору за допомогою монтажу

Завдання: побудова цілісної драматургії з урахуванням режисерського задуму та розкадровки

Тема №21. Робота над помилками. Чистовий монтаж.

Мета: навчити аналізувати власну роботу, усувати недоліки та доводити аудіовізуальний твір до завершеного професійного вигляду.

Завдання: Аналіз зауважень, виправлення недоліків і виконання фінального монтажу аудіовізуального твору.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІН

1. Особливості створення теленарису.
2. Що є нарисом в літературі і на телебаченні?
3. Охарактеризуйте основні жанрові особливості теленарису.
4. Чи можна віднести теленарис до піджанру документалістики? Чому?
5. Назвіть головні відмінності теленарису від нарису газетного чи радіонарису?
6. Назвіть різновиди теленарису та їх головні ознаки.
7. Як в теленарисі поєднуються візуальні і аудіальні образи?
8. Що таке документальне кіно і які його фундаментальні відмінності від художнього?
9. Опишіть методологію роботи в підготовчому періоду над документальним фільмом?
10. Що таке принцип невтручання та інтервенції автора?
11. Сформулюйте специфіку роботи зі свідченнями, інтерв'ю, архівними матеріалами.
12. Як в підготовчому періоді формується модель побудови конфлікту і аналізуються його можливі сюжетні розвитку?
13. Опишіть методику інтерв'ювання героя для створення документального фільму.
14. За рахунок чого формується фактура в документальному кіно?
15. Практичні аспекти роботи режисера у знімальному періоді.
16. Відео-есе. Жанрові ознаки.
17. Відмінності відео есе від інших художньо-публіцистичних жанрів.
18. Роль авторської позиції у формуванні відео есе.
19. Структура відео-есе. Етапи роботи.
20. Художньо-образне рішення в відео есе.
21. Метафоричність, як головний елемент есеїстики.
22. Роль монтажу в відео есе.
23. Літературна екранізація – це ...
24. Етапи роботи над адаптацією літературної першооснови під сценарій.
25. Робота над характером і образом персонажа.
26. Методологія роботи над екранізацією у підготовчому періоді.
27. Специфіка зйомочного періоду екранізації.
28. Специфіка монтажно-тонувального періоду екранізації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА

1. Алфьорова З. «Нове» українське кіно в контексті сучасного аудіовізуального мистецтва. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво . Т. 3
2. Бурлака В. Історія образу. Мистецтво 2000-х. К. : Фонд підтримки візуальних досліджень, 2011. 206 с.
3. Безклубенко С. Д. Відеологія: основи теорії екранних мистецтв. К. : Альтерпрес, 2004. 328 с.
4. Безклубенко С. Д. Як робиться фільм (Види і жанри). Зб.наук. пр. Питання культурології. К. : Видав. центр КНУКіМ. 2007.
5. Буковський, С., & Іванюк, С. (2020). Жанр-кінодокументалістика: розмова Сергія Іванюка із Сергієм Буковським.
6. Верхацький М. Робота актора над образом / М.Верхацький. – К., 1956.
7. Гавран І, Ботвин М. Документальне кіно в сучасному екранному дискурсі. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв.* 2020. Вип. 3 (1). С. 11-19.
8. Галкін, М. В. (2019). Сучасне українське документальне кіно: проблеми розвитку. Друкується за рішенням Вченої ради Київського університету культури (протокол № 8 від 7 березня 2019 р.), 114-117.
9. Гетманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики. – Х. : Прапор, 2009. – 384 с.
10. Горпенко В. Г. Архітекtonіка фільму. Зошити 1-5 / В.Горпенко. - К., 2000.
11. Горевалов С., Десятник Г. Вступ до спеціальності кіно-, телемистецтво: навчальний посібник. К. : КНУ, 2014. 132 с.
12. Горпенко В.Г. Функції кольору в кіно та телебаченні. К, 1999. 55 с.
13. Гоян В.В. Типові та жанрові особливості інформаційної телепрограми: посіб. для студ. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2001.
14. Десятник Г. Від задуму до екрана: тексти лекцій. Київ : КНУ, 2015. 226 с.

15. Дмитровський З. Генезис та характерні особливості теленарису [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.lnu.edu.ua/faculty/jur/vypusk7/visnyk07-7.pdf>
16. Зубавіна І. Б. Час і простір у кінематографі. Київ : Щек, 2008.
17. Зубавіна І. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті. К.: Фенікс, 2007. 296 с.
18. Ілляшенко В. Книга режисури. Київ: Вік, 2002. 144 с.
19. Лебедєв О. Пластичність кінематографічного зображення та її складові // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2013. Вип. 13. С. 160–168.
20. Мащенко І.Г. Телевізійні аномалії. Мас-медійні історії в деталях. Київ: вид-во Телерадіокур'єр. 2005. 216 с.
21. Організація телевізійного виробництва: конспект лекцій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 6.050803 Акустотехніка/ В.С, Лазебний, В.М. Бакіко, О.О. Омелянець; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2018. 162 с.
22. Слободян В.Р. Кіноактор і сучасність. Київ, Мистецтво, 1987. 283 с.
23. Ширман Р. Н. Телевізійна режисура. Майстер-клас. Київ: ЗАТ «Телерадіокур'єр», 2004. 200 с.
24. Шкляревський Г. Вікно у реальність. Режисура аудіовізуальних мистецтв. Київ : видавець Карпенко В. М., 2014.
25. Шкляревський Г., Терещенко Ю. Режисура. Морфологія і синтаксис екранних мистецтв. Київ: Альма-Прес, 2004. 320 с.
26. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 240 с.

ДОДАТКОВА

27. Брюховецька Л.І. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, Логос, 2011. 391 с.
28. Вайда Анджей. Кіно і решта світу: Автобіографія / Пер. з пол. Віри

- Авксентьевої. Київ : Етнос, 2004. 308 с.
- 29.Кракауер З. Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіна. Київ : Грані-Т, 2009. 384 с.
- 30.Левко У.Е. Герменевтичні аспекти кіноінтерпретації художнього твору (на матеріалі екранізації художньої прози Станіслава Лема): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Т., 2010. 20 с.
- 31.Мащенко І.Г. Міфи і реалії телерадіоефіру. Київ: вид-во Телерадіокур'єр. 2001. 288 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- 32.ДетекторМедіа – URL: <http://detector.media/>
- 33.Державне агентство України з питань кіно – URL: <http://dergkino.gov.ua/>
- 34.Інтернет-журнал про авторське кіно «Cineticle» – URL: <http://cineticle.com/>
- 35.Національна спілка кінематографістів України – URL: <http://www.ukrkino.com.ua/home/>
- 36.Український онлайн-кінотеатр ТакFlix – URL: <https://takflix.com/uk>
- 37.The Hollywood Reporter – URL: <https://www.hollywoodreporter.com/>
- 38.Variety – URL: <https://variety.com/>

Електронне навчально-методичне видання

КІНОТЕЛЕРЕЖИСУРА. 3 РІК НАВЧАННЯ

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали
КІНОТЕЛЕРЕЖИСУРА, 3 рік навчання
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за спеціальністю
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,
галузь знань 02 «Культура та мистецтво»

Укладач:

Коновалова Софія Олександрівна, викладач

Видається в авторській редакції

Адреса видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education